

Програма курсу за вибором
«АБЕТКА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
УПРАВЛІННЯ»

для 9-11 класів

загальноосвітніх навчальних закладів

(17 годин на рік)

ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНО ЗА СПРИЯННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КОМПАНІЇ ДТЕК

Підготовлено Всеукраїнською благодійною організацією
«Інститут місцевого розвитку»

Київ 2020

Програма курсу за вибором
«АБЕТКА З ОСНОВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
УПРАВЛІННЯ»
для 9-11 класів
закладів загальної середньої освіти
(17 годин на рік)

Автори-укладачі:

Сафіуліна Кадрія Рашитівна,
доцент, кандидат технічних наук, старший
консультант ВБО «Інститут місцевого розвитку»;
Погорєлова Вікторія Володимирівна, старший
консультант ВБО «Інститут місцевого розвитку»;
Левицький Дмитро Миколайович, старший
консультант ВБО «Інститут місцевого розвитку»;
Колієнко Анатолій Григорович, професор,
кандидат технічних наук, старший консультант
ВБО «Інститут місцевого розвитку»;
Кузуб Анна Євгенівна, консультант
ВБО «Інститут місцевого розвитку»;
Касабова Інна Ашотівна, кандидат
економічних наук, консультант ВБО «Інститут
місцевого розвитку».

Рецензенти:

Олійник Наталія Іванівна, професор, доктор
наук із державного управління, професор кафедри
управління національним господарством та
економічної політики Національної академії
державного управління при Президентові України;
Гайдукова Галина Михайлівна, вчитель вищої
категорії, вчитель-методист школи І-ІІІ ступенів
№ 309 Дарницького району м. Києва.

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією
з економіки Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і
науки України (лист № №22.1/12-Г-730 від 19.08.2020 р.)

Київ 2020

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність проблеми формування конкурентоздатності особистості старшокласників українських закладів освіти у швидкозмінних умовах сьогодення обумовлена розвитком ринку праці і «ринку особистостей», які пред'являють молоді нове суспільне замовлення. У всіх сферах діяльності чималого значення набувають якості, що визначають конкурентоздатність особистості: соціальна відповідальність, адекватне сприйняття й мобільне реагування на нові виклики, самостійність і оперативність у прийнятті рішень, готовність до соціально активної дії, включаючи захист своїх прав та виконання обов'язків тощо. Тобто сучасні старшокласники повинні мати не тільки високий рівень загальноосвітньої підготовки, а й володіти широким спектром загальнокультурних, загальнолюдських і життєвих компетенцій. Серед них соціально важливою є житлово-комунальна грамотність.

Довгий час розвитку житлово-комунального господарства в Україні приділялася увага «за залишковим принципом». Тому не дивно, що доволі багато українців живуть в неутеплених багатоквартирних будинках, отримують житлові та комунальні послуги неналежної якості, витрачаючи значні кошти на оплату спожитих ресурсів, мають необлаштовану прибудинкову територію тощо.

Проте за останні п'ять років в Україні активізувалася державна політика з реформування житлово-комунального господарства для створення ефективного власника житла, підтримки енергоефективності як запоруки досягнення енергетичної і політичної незалежності країни.

Прийнято низку важливих Законів України, в тому числі: «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання», «Про житлово-комунальні послуги», «Про енергетичну ефективність будівель»; затверджено нові державні будівельні норми (ДБН) тощо. Ці засадничі документи регламентують відносини у житлово-комунальній сфері, насамперед права та обов'язки співвласників багатоквартирних будинків, споживачів та виконавців житлових і комунальних послуг; визначають форми управління житлом, у тому числі через створення об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ), вимоги до енергоефективності житла тощо.

Тож житлово-комунальна грамотність і споживчі знання старшокласників набувають все більшого значення для їхнього майбутнього дорослого життя.

Одним із шкільних курсів, зміст якого спрямований на розвиток житлово-комунальної грамотності, формування вмінь та навичок ресурсозбереження, раціонального замовлення та споживання житлово-комунальних послуг тощо, є курс за вибором «Абетка з основ житлово-комунального управління», оновлений відповідно до змін державної політики у житлово-комунальній та енергетичній галузях.

Мета курсу: ознайомити здобувачів освіти із засадами житлово-комунального управління задля забезпечення якісних і комфортних умов проживання у соціумі; формування у здобувачів освіти лідерських якостей, вміння працювати у команді та приймати спільні рішення, усвідомлення старшокласниками важливості активної

громадянської позиції для вирішення житлово-комунальних проблем свого будинку, мікрорайону, міста та країни.

Основними завданнями курсу є такі:

- ознайомити учнів із різними варіантами надання житлово-комунальних послуг споживачеві, із правами та обов'язками споживачів та виконавців житлово-комунальних послуг;

- формувати вміння оцінювати ступінь відповідальності співвласників будинку за стан спільного майна;

- навчити виконувати елементарні розрахунки грошових коштів, потрібних для оплати послуг постачання та розподілу електричної енергії, постачання теплової енергії, централізованого водопостачання та централізованого водовідведення тощо;

- формувати раціональне ставлення до природних і людських ресурсів, які забезпечують комфортні умови у квартирах та будинку;

- ознайомити з основними правилами співіснування із сусідами;

- виробити вміння вести розумний діалог і застосовувати правила розв'язання конфліктних ситуацій;

- виробити навички безпечного проживання у квартирі та будинку, правильного поведіння у можливих аварійних ситуаціях.

Курс за вибором «Абетка з основ житлово-комунального управління» є інтегрованим курсом, який тісно пов'язаний з курсами економічної і соціальної географії України, економіки для 9-11-го класів, частково базується та використовує вже набуті учнями та ученицями знання з курсів хімії, фізики, історії, основ безпеки життєдіяльності, основ споживчих знань.

Увагу здобувачів освіти цього віку завжди привертала курси, які мають яскраво виражену практичну спрямованість, допомагають їм робити перші кроки у доросле життя. Саме цим і відрізняється курс за вибором «Абетка з основ житлово-комунального управління», проблематика якого поки що не знайшла належної уваги у сучасних шкільних підручниках. Самостійний курс за вибором «Абетка з основ житлово-комунального управління» є корисним і для загального розвитку учнів, і для розширення та поглиблення їхніх знань щодо житлово-комунальної галузі, екології, енергоефективності та ресурсозбереження, і для розвитку їхньої духовності, критичного мислення, креативності тощо.

Зміст програми складається з десяти тем і передбачає як теоретичні, так і практичні заняття. Програма розрахована загалом на 17 академічних годин (її виконання заплановане протягом навчального семестру), але за бажання кількість годин може бути збільшена на розсуд педагогічного працівника. Для більш якісного засвоєння учнями навчального матеріалу можна використати різні форми та методи навчання – від роботи у групах до проведення екскурсій. Корисним буде залучення економічних та технічних фахівців комунальних підприємств, керівництва успішних об'єднань співвласників багатоквартирного будинку.

Навчально-методичний комплект курсу за вибором «Абетка з основ житлово-комунального управління» складається із програми курсу та посібника «Абетка житлово-комунального управління» для 9-11 класів.

ПРОГРАМА
курсу за вибором
«Абетка з основ житлово-комунального управління»
17 годин

К-ть Г-Н	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Вступ. Тема 1. Я – власник: мій будинок, моя квартира, мій двір (2 години)		
2	<p>Історія житла: житло первісної людини, житла африканських племен та народів півночі, українська хата-мазанка. Що таке житловий будинок і якими вони бувають.</p> <p>Що таке квартира і житлове приміщення. Що таке багатоквартирний будинок. Види багатоквартирних житлових будинків в Україні.</p> <p>Мій дім – моя власність: конструктивні елементи будинку, технічне обладнання будівлі, допоміжні приміщення будинку, прибудинкова територія. Зміст технічного паспорту будинку. Класи енергоефективності будівель в Україні (відповідно до Закону України 2017 р. «Про енергетичну ефективність будівель»).</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає:</i> види і основні якості будівельних матеріалів, які використовуються для будівництва житла;</p> <p><i>порівнює та виділяє:</i> види та форми житлових будівель;</p> <p><i>описує:</i> стан під'їзду та робить відповідні висновки та пропозиції;</p> <p><i>складає та порівнює:</i> результати обстеження стану будинку;</p> <p><i>характеризує:</i> поняття «багатоквартирний будинок», «типова архітектура»;</p> <p><i>виділяє:</i> види багатоквартирних будинків в Україні;</p> <p><i>визначає:</i> конструктивні елементи та технічне обладнання будинку;</p> <p><i>пояснює:</i> що таке прибудинкова територія та технічний паспорт будинку;</p> <p><i>знає:</i> класи енергоефективності будівель.</p>
Практичне заняття № 1. Обстеження стану під'їзду.		
Тема 2. Хто управляє моїм будинком: власники, керуюча компанія, ОСББ (1 година)		
1	<p>Спільна власність у багатоквартирному будинку.</p> <p>Основні форми власності відповідно до Конституції України.</p> <p>Способи управління багатоквартирним будинком.</p> <p>Що таке ОСББ, чому треба його створювати.</p> <p>Скільки ОСББ в Україні.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає:</i> призначення багатоквартирного будинку, складові процесу управління будинком;</p> <p><i>оцінює:</i> ступінь відповідальності власників за стан власності;</p> <p><i>характеризує:</i> що таке ОСББ та його функції;</p> <p><i>пояснює:</i> можливості мешканців, що об'єдналися в ОСББ.</p>
Тема 3. Я замовник житлово-комунальних послуг. Права і обов'язки учасників житлово-комунальних відносин (1 година)		
1	<p>Закон «Про житлово-комунальні послуги. Вили комунальних послуг. Житлова послуга.</p> <p>Споживачі та виконавці послуг.</p> <p>Порядок визначення виконавців житлово-комунальних послуг.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає:</i> різні варіанти надання послуг споживачеві; права і обов'язки споживачів та виконавців житлово-комунальних послуг;</p> <p><i>складає:</i> перелік комунальних послуг та список їх виконавців;</p>

	<p>Права і обов'язки споживачів та виконавців житлово-комунальних послуг.</p> <p>Індивідуальний та колективний споживачі.</p> <p>Договір про надання житлово-комунальної послуги.</p> <p>Типи договорів.</p> <p>Істотні умови договору.</p>	<p><i>характеризує:</i> перелік послуг з утримання будинків, споруд та прибудинкових територій;</p> <p><i>пояснює:</i> порядок визначення виконавців житлово-комунальних послуг відповідно до чинного законодавства України;</p> <p><i>аналізує:</i> типовий договір про надання житлово-комунальної послуги.</p>
--	---	---

**Тема 4. Я – замовник житлово-комунальних послуг:
за що і скільки я плачу (3 години)**

3	<p>Суть та перелік послуг підприємств-виконавців житлово-комунальних послуг.</p> <p>Особливості тарифів на житлово-комунальні послуги: формування та встановлення тарифів, формула розрахунку тарифу.</p> <p>Варіанти рахунків та способи оплати за житлово-комунальні послуги. Центри обслуговування споживачів житлово-комунальних послуг. Оплата онлайн. Алгоритми розрахунків сум до сплати за основні житлово-комунальні послуги (електропостачання, газопостачання, постачання теплової енергії, централізоване водопостачання та централізоване водовідведення, поводження з побутовими відходами, утримання будинків, споруд та прибудинкової території.</p> <p>Пільги в оплаті житлово-комунальних послуг. Субсидії, їхній розмір та умови отримання, як обліковуються субсидії при формуванні плати за житлово-комунальні послуги. Борги та їхня реструктуризація.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає та розподіляє:</i> комунальні послуги та «житлову» послугу;</p> <p><i>характеризує:</i> зміст діяльності центру обслуговування споживачів житлово-комунальних послуг;</p> <p><i>користується:</i> формулою для розрахунку тарифів; банківським платіжним терміналом;</p> <p><i>вимірює:</i> суму заборгованості за житлово-комунальні послуги та <i>розраховує</i> графік її погашення;</p> <p><i>знімає:</i> показання приладів обліку спожитої електроенергії та води;</p> <p><i>пояснює:</i> що таке пільги та <i>знає</i> кому вони надаються;</p> <p><i>знає:</i> що таке субсидія, як визначається її розмір та умови отримання;</p> <p><i>розраховує:</i> суми для сплати за постачання та розподіл природного газу, постачання теплової енергії, централізоване водопостачання та централізоване водовідведення, поводження з побутовими відходами тощо;</p> <p><i>знає:</i> як розраховується субсидія на оплату житлово-комунальних послуг;</p> <p><i>аналізує:</i> графіки та діаграми динаміки тарифів на електроенергію для населення та підприємств.</p>
---	--	--

Практичне заняття № 2. Розрахунок оплати за спожиті житлово-комунальні послуги за місяць (без урахування та з урахуванням пільг і субсидій).

**Тема 5. Я – споживач: звідки береться і куди дівається
вода в моєму будинку (2 години)**

2	<p>Чи можна назвати Землю «голубою планетою»? Запаси прісної води у світі.</p> <p>Водні ресурси України.</p> <p>Джерела прісної води.</p> <p>Поверхневі та підземні джерела.</p> <p>Міська система водопостачання та її основні елементи. Основні причини втрат води у водопровідних мережах. Забруднення води.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає:</i> основні джерела питної води, елементи системи водопостачання й водовідведення міста та їх відмінності;</p> <p><i>складає:</i> розрахунки витрат води;</p> <p><i>характеризує:</i> водозабезпеченість України та інших країн і регіонів світу;</p>
---	---	--

	<p>Міська система водовідведення (каналізації). Особливості прокладання колекторів системи водовідведення.</p> <p>Економія і раціональне використання води. Три основних способи водозбереження. Практичні поради для економії водних ресурсів.</p> <p>Облік споживання води.</p>	<p><i>визначає та усвідомлює:</i> необхідність використання різних способів економії та раціонального використання води;</p> <p><i>пояснює:</i> причини зростання темпів водокористування;</p> <p><i>складає:</i> алгоритм дій під час аварійної ситуації з водою в будинку;</p> <p><i>анкетує та узагальнює результати:</i> опитування батьків, друзів, знайомих щодо проблем водопостачання та економії води;</p> <p><i>аналізує:</i> причини зношеності водопровідних мереж України, <i>порівнює</i> їх з країнами Європи.</p>
Практичне заняття № 3. Оформлення своєї водної сторінки.		
Тема 6. Я – споживач: як з’являються газ, тепло і світло в моєму будинку (1 година)		
2	<p>Енергетичний обмін як основа життєдіяльності на Землі.</p> <p>Первинні та вторинні джерела енергії. Випокні джерела енергії.</p> <p>Альтернативні та відновлювані джерела енергії.</p> <p>Система теплопостачання. Джерела теплової енергії.</p> <p>Елементи системи теплопостачання. Принципові схеми системи теплопостачання.</p> <p>Три етапи трансформації енергії. Види енергії, що споживається у житлових будинках.</p> <p>Теплова та електрична енергія. Витрати енергії для підігріву води.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає та характеризує:</i> основні джерела енергії на Землі;</p> <p><i>оцінює:</i> значення термомодернізації будинків для економії природного газу і тепла;</p> <p><i>характеризує:</i> основні види енергії, яка споживається у житлових будинках: хімічна, електрична, теплова, визначає їхні відмінності;</p> <p><i>визначає:</i> основні чинники, від яких залежить кількість теплоти, що надходить з опалювальних приладів у приміщення;</p> <p><i>орієнтується:</i> в елементах системи енергопостачання;</p> <p><i>пояснює:</i> що таке система енергозабезпечення житлового будинку, називає складові цієї системи;</p> <p><i>називає</i> способи зменшення тепловтрат.</p>
Тема 7. Я – споживач: як з’являється і куди дівається побутове сміття (1 година)		
1	<p>Що таке сміття?</p> <p>Морфологічний склад сміття. Скільки сміття виробляється в Україні (дані станом на жовтень 2019 р.). Що можна зробити із сміттям.</p> <p>Термінологія. Види відходів. Що таке тверді побутові відходи.</p> <p>Законодавство про відходи.</p> <p>Хто приймає рішення, що робити зі сміттям.</p> <p>Куди дівається сміття, яке виробляє ваша родина та інші.</p> <p>Небезпека стихійних звалищ.</p> <p>Хто прибирає наше сміття.</p> <p>Звичка «Зменшуй. Сортуй. Застосовуй».</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає:</i> різні варіанти поводження з побутовими відходами;</p> <p><i>оцінює:</i> значення формування звички зменшення обсягів та сортування сміття;</p> <p><i>характеризує:</i> основні способи утилізації сміття – захоронення, спалювання, сортування та переробку;</p> <p><i>виділяє:</i> відходи, які можна і треба переробляти;</p> <p><i>визначає:</i> морфологічний склад сміття, розподіляє відходи на окремі групи;</p> <p><i>пропагує у школі:</i> та бере активну участь у акції «Зробимо Україну чистою!»;</p> <p><i>пояснює:</i> небезпеку, що пов’язана із нераціональним зберіганням відходів.</p>

Тема 8. Що треба робити, щоб менше платити за житлово-комунальні послуги та/або поліпшити комфорт проживання (1 година)		
1	<p>Загальний підхід до проблеми зменшення комунальних платежів.</p> <p>Три основні правила економії енергоресурсів і води.</p> <p>Вимоги нормативної документації.</p> <p>Характеристика та особливості впровадження енергоефективних заходів першого та другого рівнів.</p> <p>Корисні поради для тих, хто хоче економити на платіжках за електроенергію. Менше споживаєш – менше платиш!</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>розуміє:</i> що платити менше за комунальні послуги цілком реально;</p> <p><i>знає:</i> і використовує три основні правила економії енергоресурсів і води;</p> <p><i>характеризує:</i> основні енергозберігаючі заходи;</p> <p><i>пояснює:</i> батькам і знайомим способи користування побутовими приладами, які дозволяють менше платити за електроенергію;</p> <p><i>усвідомлює:</i> залежність між обсягами спожитих житлово-комунальних послуг, грошовими витратами на їхню оплату та економічним ефектом від їхнього заощадження</p>
Тема 9. Я – сусід. Добросусідство в будинку (1 година)		
1	<p>Сусідські взаємини: «добрі» і «злі» сусіди. Культура добросусідства.</p> <p>Зовнішні ефекти. Поняття припустимого і неприпустимого впливу.</p> <p>Фактори взаємовідносин із сусідами.</p> <p>Зарубіжний досвід добросусідства.</p> <p>Типи сусідських стосунків.</p> <p>Правила співіснування з сусідами.</p> <p>Розумний діалог з сусідами і правила розв’язання конфліктів.</p> <p>Заповіді добросусідства.</p> <p>Державні санітарні норми допустимих рівнів шуму у приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>розуміє:</i> поняття «культура добросусідства», «сусідська війна»,</p> <p><i>підбирає:</i> приклади ситуацій допустимого і неприпустимого впливу одних сусідів на інших;</p> <p><i>узагальнює:</i> фактори від яких залежать стосунки між сусідами;</p> <p><i>характеризує:</i> досвід та традиції добросусідства в інших країнах;</p> <p><i>користується:</i> правилами співіснування із сусідами;</p> <p><i>визначає:</i> типи сусідських стосунків та їхні ознаки;</p> <p><i>орієнтується:</i> у чинному законодавстві, яке регламентує спільні дії сусідів</p>
Тема 10. Що я повинен знати про безпеку проживання (1 година)		
1	<p>Способи визначення безпеки проживання.</p> <p>Пожежна безпека як елемент безпеки життєдіяльності людини. Правил пожежної безпеки в Україні.</p> <p>Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.</p> <p>Перевірка санітарно-гігієнічного стану будинку.</p> <p>Основні правила дотримання чистоти в будинку та на прибудинковій території.</p> <p>Основні вимоги до приміщень будинку згідно з чинними нормами.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає:</i> особливості різних видів оглядів будинків;</p> <p><i>складає:</i> основні правила дотримання чистоти в будинку та на прибудинковій території;</p> <p><i>орієнтується:</i> у правилах пожежної безпеки та дотримується їх;</p> <p><i>пояснює:</i> що таке санітарне та технічне обслуговування, ремонт поточний і капітальний;</p> <p><i>аналізує:</i> основні вимоги до приміщень будинку відповідно до санітарно-гігієнічних та будівельних норм</p>
Узагальнення знань. Резерв часу 2 години		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

1. Цивільний кодекс України. Ст. 382. Квартира як об'єкт власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/tsivil_nij_kodeks_ukraini/statja-382.htm>.
2. ДБН В.2.2-15:2019 Житлові будинки. Основні положення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_15_2015_zhitlovi_budinki_osnovni_po-lozhennja/1-1-0-1184#load>.
3. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України №417-VIII від 14 трав. 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №29. – С. 262.
4. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України № 2866-III від 29 лист. 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №10. – С. 78.
5. Енергоефективний будинок крок за кроком. Кн. 1. Крок перший: створення ОСББ: практичний посібник / упоряд. Інститут місцевого розвитку. – К., 2010. – 52 с.
6. Енергоефективний будинок – крок за кроком. Кн. 2. Крок другий: Організація роботи ОСББ: практичний посібник / упоряд. Інститут місцевого розвитку – К., 2011. – 108 с.
7. Енергоефективний будинок – крок за кроком. Кн. 3. Крок третій: капітальний ремонт і термомодернізація будинку: практичний посібник / упоряд. Інститут місцевого розвитку. – К., 2011. – 144 с.
8. Про житлово-комунальні послуги: Закон України №2189-VIII від 9 лист. 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2189-19/print1511013246997582>>.
9. Деякі питання виплати державної соціальної допомоги: постанова Кабінету Міністрів України №632-2020-п від 22 лип. 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2020-%D0%BF#n15>>.
10. Про відходи: Закон України № 187/98-ВР від 5 бер. 1998 року (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/98-vp>>.
11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280/97-ВР від 21 трав. 1997 року (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vp>>.
12. ДБН В.2.6-31:2016 Теплова ізоляція будівель (+2006, 2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-13>>.
13. ДБН В.2.5-67:2013 Опалення, вентиляція та кондиціонування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-1018>>.
14. ДБН В.2.5-28-2006 Природне і штучне освітлення (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://dbn.at.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-394>>.
15. Державні санітарні норми допустимих рівнів шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови: наказ Міністерства охорони здоров'я України №463 від 22 лют. 2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-19#Text>>.
16. Про затвердження Примірного переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд: наказ Державного комітету з питань житлово-комунального господарства №150 от 10 серп. 2005 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-04#Text>>.
17. Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій: наказ Державного комітету з питань житлово-комунального господарства №76 від 17 трав. 2005 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-05#Text>>.
18. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні: наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1417 від 30 груд. 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>>.